

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської та фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему: Особливості вживання дієприкметника в англійській та українській
мовах

Студентки групи Па 17-20
факультету германської філології і перекладу
заочної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
Дереки Іванни Святославівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Мусієнко Юлія Анатоліївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Chair of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

The Use of Participle in the English and Ukrainian Languages

IVANNA DEREKA

Group ІІа 17-20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof., PhD (Linguistics)

Yulia Musienko

Kyiv 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ВИДИ ДІЄПРИКМЕТНИКА ТА ЙОГО ВЖИВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	7
1.1. Способи формування дієприкметника в сучасній англійській мові.....	7
1.2. Функції та особливості вживання дієприкметника в сучасній англійській мові.....	9
1.3. Види дієприкметникових конструкцій та їх функції у реченні	12
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЄПРИКМЕТНИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	18
2.1. Відмінність між англійськими та українськими дієприкметниками.....	18
2.2. Аналіз вживання дієприкметників та дієприкметникових конструкцій у книзі Ф. Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі»	21
Висновки до розділу 2	23
ВИСНОВКИ	24
РЕЗЮМЕ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню вживання дієприкметників в англійській та українській мовах, їх вживання у складних дієприкметникових конструкціях та закономірності їх перекладу українською мовою залежно від функції, яку виконують у реченні. Питання вживання та функціонування дієприкметників є одним із найскладніших питань мовознавства та лінгвістики. Оскільки вони використовуються у всіх стилях англійської мови, детальне вивчення цієї теми є необхідним для перекладачів і вчителів англійської мови. Недостатнє розуміння способів перекладу дієприкметників і дієприкметникових конструкцій та широка сфера їх застосування визначили тему даної курсової роботи.

Актуальність теми полягає у необхідності загального розгляду дієприкметників, дієприкметникових конструкцій та систематизації науковцями їх класифікації, розгляду всіх синтаксичних функцій, які вони можуть виконувати в реченні в англійській мові, дослідження способів перекладу українською мовою.

Мета: дослідити вживаність рекомендованих засобів перекладу та можливості використання трансформацій для передачі дієприкметників та дієприкметникових зворотів.

1. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:
2. Дослідити особливості перекладу дієприкметників та дієприкметникових зворотів в англійській та українській мовах.
3. Провести аналіз дієприкметників та дієприкметникових зворотів та засобів їх перекладу.
4. Порівняти випадки вживання дієприкметників в англійській та українській мовах

Об'єктом дослідження є дієприкметники та дієприкметникові конструкції в англійській мові.

Предметом дослідження є синтаксичні функції дієприкметників в англійській мові та способи їх перекладу на українську мову.

Ключові слова: дієприкметник, переклад, дієприкметникові звороти, означення, обставина.

Матеріалом дослідження слугує книга Ф. Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі» та її переклад українською мовою виконаний Андрієм Пехником.

Наукова новизна дослідження проявляється у тому, що вивчення структур дієприкметників та їх перекладів не втратило своєї актуальності до сьогодні, тому що в останні десятиліття наука про синтаксис збагачується новими поняттями та розширює свою методичну основу.

Теоретична значимість роботи полягає у тому, що вона дозволяє розкрити випадки та особливості вживання дієприкметника в англійській та українській мовах, а також порівняти та виокремити закономірності між виконуваною функцією дієприкметника та способом його перекладу.

Практична значимість роботи вбачається у тому, що вона може бути використана у цілях покращити способи перекладу дієприкметників, враховуючи специфіку їх вживання в англійській та українській мовах, що може допомогти зробити процес перекладу швидшим та більш якісним, а також детально дослідити та викладати тему.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи – 28 сторінок (22 сторінки – основний текст).

У **вступі** обґрунтовується вибір теми, актуальність та наукова новизна дослідження. Визначається мета, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження.

У **першому розділі** розглядається теоретичне підґрунтя дослідження способів формування, виконуваних в реченні функцій та особливостей вживання дієприкметника в сучасній англійській мові.

У **другому розділі** досліджено відмінність між англійськими та українськими дієприкметниками.

У **висновках** підводяться підсумки проведеного дослідження та узагальнюється інформація щодо зіставної характеристики дієприкметника в англійській та українській мовах.

РОЗДІЛ 1. ВИДИ ДІЄПРИКМЕТНИКА ТА ЙОГО ВЖИВАННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Способи формування дієприкметника в сучасній англійській мові

Майже в кожному довіднику з англійської мови не один розділ присвячений темі англомовних дієприкметникових конструкцій (довідники М.А.Беляєвої, І.М.Бермана, В.Л.Каушанської, «Практична граматики англійської мови» Л.Кутузова). Незважаючи на це, вивчення структур дієприкметників та їх перекладів не втратило своєї актуальності до сьогодні, тому що в останні десятиліття наука про синтаксис збагачується новими поняттями та розширює свою методичну основу.

Дієприкметником (Participle) називають безособову форму дієслова, що передає ознаку предмета за дією та відповідає на питання «який?» та «що роблячи?». Англійські дієприкметники поєднують у собі ознаки дієслова, прикметника, а також прислівника. Тому англійський дієприкметник відповідає і дієприкметнику, і дієприслівнику в українській мові. Всього існує два дієприкметника в англійській мові: дієприкметник теперішнього часу (**Participle I / Present Participle**) і дієприкметник минулого часу (**Participle II / Past Participle**). Науковці майже однаково трактують визначення дієприкметників в англійській мові. Для прикладу, М.А.Беляєва стверджує: «Participle – це неособова форма дієслова, яка має характеристики дієслова, прикметника та прислівника», тоді як І.М. Берман розрізняє Participle I та Participle II, та характеризує їх таким чином: «Participle I – неособова форма дієслова з суфіксом –ing, що описує дію, яка надається особі чи предмету, як їх ознака.» «Participle II - неособова форма дієслова з суфіксом –ed (для правильних дієслів). Participle II для перехідних дієслів має пасивне значення. Наприклад, reconstructed – перебудований, used – використаний, written – написаний». Визначення Л.Кутузова у «Практичній граматиці англійської мови» майже повністю збігається з визначенням М.А. Беляєвої «Participle – це неособова форма дієслова, яка має

властивості дієслова, та одночасно прикметника і прислівника». В.Л. Каушанська зазначає: «Participle – це неособова форма дієслова, яка має дієслівний та прикметниковий або прислівниковий характер». Багато науковців та лінгвістів розрізняють в англійській дієприкметники трьох категорій: часу, стану та виду. Категорія часу, як правило, виражена наявністю перфектних та неперфектних форм. Проте, не беручи до уваги існування цих форм, Participle рідко має самостійне часове значення, тому що постійно вживається в залежній синтаксичній формі.

Для того, щоб утворити дієприкметник теперішнього часу (Participle I), необхідно додати до основи дієслова без частки **to** закінчення **-ing**. Якщо потрібно заперечення, то частка **not** ставиться перед дієприкметником. Українською він перекладається дієприкметником в активному стані: *to speak (говорити) – speaking (говорячи); to listen (слухати) – listening (слухаючи)*.

Неперехідні дієслова не мають форм пасивного стану. Це дієприкметник виражає в англійській мові незакінчений процес, а в українській йому відповідає дієприкметник теперішнього часу і дієприслівник форми **Indefinite**. Якщо мова йде про форми **Perfect**, то дієприкметник англійської мови буде відповідати українському доконаного виду. Інфінітивні дієприкметники бувають двох видів — активні й пасивні, які вказують на те, що дія, яку вони виражають, відбувається одночасно з дією, вираженою дієсловом-присудком (теперішнього, минулого чи майбутнього часу). Доконаний дієприкметник, активний або пасивний, вказує на те, що дія, яку він виражає, передує дії дієслова-присудка. Минулий час також може стосуватися дій у теперішньому, минулому чи майбутньому часі.

1.2. Функції та особливості вживання дієприкметника в сучасній англійській мові

Дієприкметникові конструкції використовуються в усіх стилях англійської мови: вони є цілісними в науковому стилі, характеризуються визначенням понять і описують реальні предмети, вказуючи на їхні властивості; часто використовуються в журналістиці, їх часто можна зустріти в художній літературі; найчастіше вживаються в офіційно-діловому стилі, де будь-який документ повинен надавати чітке значення та забезпечувати точне розуміння поставлених питань. Його можна досягти вживанням дієприкметників та дієприкметникових зворотів. Ця конструкція менш поширена в розмовній англійській мові, оскільки цей стиль характеризується простим синтаксисом.

Дієприкметники теперішнього часу можуть мати декілька **функцій** в англійській мові:

1. Означення, яке стоїть перед іменником або після нього.

- *I saw her smiling face in the window.*

Дієприкметник активного стану, який виконує функцію означення може стояти у реченні як перед, так і після іменника до якого він відноситься. Participle I, що стоїть до дієслова майже ніколи не має доповнюючих слів, в той час як Participle I, що стоїть після іменника має одне чи декілька.

- *The gate-keeper surveyed the retreating vehicle.*

Дієприкметники пасивного стану досить рідко зустрічаються у функції означення. Перфектний дієприкметник як в активному, так і в пасивному стані не використовується в цій функції взагалі. Слід зазначити, що Participle I як означення, не може позначати передчасність дії.

Дуже часто означення виражене через Participle I є відокремленим, а саме набуває певної незалежності в реченні, і зв'язок між означенням і словом, до якого воно відноситься послаблюється. У реченні відокремлене означення відокремлюється комою.

- *It was the entrance to a large family vault, extending under the north aisle .*

2. Обставина (способу дії, причини, часу)

- *Knowing English perfectly he was able to watch genuine foreign movies.*
- *Знаючи англійську досконало, він міг дивитися оригінальні іноземні фільми.*
- *Travelling around the world, he visited as many countries as he could.*
- *Подорожуючи навколо світу, він відвідав якомога більше країн.*
- *Whistling he closed the door.*
- *Насвистуючи, він закрив двері.*

Всі форми Participle I можуть вживатися у функції обставини. Participle I виражає дію, яка відбувається в один і той самий час з дією вираженою дієсловом- присудком. В українській мові їх відповідником є дієприслівник недоконаного виду. Participle I Perfect виражає дію, яка передувала дії вираженій дієсловом- присудком і йому відповідає дієприкметник доконаного виду.

Participle I може виступати обставиною:

• Часу

- *Having reached the classroom, she became the object of many questions.*

Якщо дія, яка виражена через Participle I Active є одночасною з дією, яка виражена дієсловом-присудком, то в реченні часто з'являються сполучники while та when.

- *While waiting for the water to boil, he held his face over the stove.*

• Причини

- *Having been a little in that line myself, I understood it.*

• Способу дії

- *Gwendolen was silent, again looking at her hands.*

• Порівняння

В цій функції Participle I з'являється в реченні за допомогою сполучників as if та as though.

- *This was said as if thinking aloud.*

3. Предикатива (іменної частини складеного присудка).

Хоч Participle I і дуже рідко використовується у цій функції, проте українською мовою перекладається звичайним прикметником.

- *The effect of her words was terrifying.*

4. Частини складного додатку.

- *I saw that young man and his wife talking to you on the stairs.*

5. Частини складеного дієслівного присудка.

- *Presently other footsteps were heard crossing the room below.*

6. Вставної фрази.

Ця функція ніколи не використовує один дієприкметник, а тільки дієприкметникову фразу.

- *Generally speaking, I don't like boys.*

Так само як і Participle I, Participle II виконує декілька синтаксичних функцій у реченні:

1. Означення.

Participle II, так само як і Participle I, може стояти до (без будь-яких супроводжуючих слів) і після (з одним або декількома супроводжуючими словами) слова до якого він відноситься.

- *They turned into the large conservatory beautifully lit up with Chinese lamps.*

В деяких випадках Participle II, який утворився від неперехідних дієслів може вживатися у функції означення. Наприклад, з такими дієсловами, як *to fade, to wither, to retire, to fall, to vanish* та іншими, що означають перехід з одного стану в інший.

Означення, яке виражається через Participle II може бути відокремленим у реченні. У цьому випадку воно часто набуває додаткового значення обставини.

- *The housekeeper had come out of her room, attracted by the violent ringing of the bell.*

2. Обставини.

Ця функція передбачає місце сполучників *when, while, if, as if, as though* перед Participle II. Participle II може бути обставиною:

- Часу

When questioned Annie had implied vaguely... that she was anxious about her brother-in-law.

- Умови

It was a dreadful thing that he now proposed, a breach of the law which, if discovered, would bring them into the police court.

- Порівняння

As if torn with inner conflict and indecision, he cried.

- Допустовості

...her spirit, though crushed, was not broken.

3. Предикатива (іменної частини складеного присудка).

In spite of himself, Val was impressed.

4. Частини складеного додатку.

She has found me unaltered; but I have found her changed.

1.3. Види дієприкметникових конструкцій та їх функції у реченні

В англійській мові існує три дієприкметникових конструкції: Об'єктний дієприкметниковий зворот (The Objective Participial Construction), Суб'єктний дієприкметниковий зворот (The Subjective Participial Construction) та Абсолютний дієприкметниковий зворот (The Absolute Participial Construction), який також називають Незалежним.

В. Л. Каушанська розділяє Абсолютний Іменниковий (The Nominative Absolute Прислівниковий (The Prepositional Absolute Participial Construction) абсолютні дієприкметникові звороти.

Об’єктний дієприкметниковий зворот – це конструкція, у якій дієприкметник має предикативне відношення до іменника у загальному відмінку або до займенника у знахідному відмінку.

In the next berth she could hear her stepmother breathing heavily.

У цій конструкції використовується як Participle I, так і Participle II. Варто звернути увагу, що у другому випадку, дієприкметник виражає не процес, а результат дії. Для порівняння наведено наступні приклади:

He saw all his plans destroyed.

He heard the unseasoned drawer puller opened.

Об’єктний дієприкметниковий зворот можна побачити у реченні:

Після дієслів на позначення сприйняття органами чуття, таких як *to see, to hear, to feel, to find* та інші.

Після деяких дієслів на позначення розумової діяльності, таких як *to consider, to understand*.

Після дієслів, що виражають бажання: *to want, to wish, to desire*.

Після дієслів *to have* та *to get*. Після цих дієслів вживається лише Participle II. У цьому випадку конструкція вказує на те, що дія виконана за запитом особи, що виступає підметом речення.

I had my coat altered.

Іноді ця конструкція має інше значення: вона може вказувати, що людина, яка є підметом у реченні, відчуває, проживає або отримує досвід з дії, яка виражається дієприкметниковим зворотом.

The wounded man had his leg amputated.

Суб’єктний дієприкметниковий зворот – це конструкція, у якій дієприкметник (зазвичай Participle I) має предикативне відношення до іменника у загальному відмінку або до займенника у називному відмінку, який є підметом у реченні. Особливістю цієї конструкції є те, що вона не виступає однією частиною речення: одна з її складових частин виконує функцію підмета, а інша – складеного дієслівного присудка. В основному,

Суб'єктний дієприкметниковий зворот використовується після дієслів на позначення сприйняття органами чуття.

The horse was seen descending the hill.

Абсолютний дієприкметниковий зворот – це конструкція, у якій дієприкметник має предикативне відношення до іменника у загальному відмінку або до займенника у називному відмінку, який не є підметом у реченні. У цьому звороті використовується Participle I (у всіх своїх формах) та Participle II. Незважаючи на те, що конструкція майже ніколи не використовується у розмовній мові, її часто можна побачити у науковій, комерційній та юридичній літературі. Абсолютний дієприкметниковий зворот у реченні може виконувати функції обставини:

Часу

The lamp having been lit, Mrs. Macallan produced her son's letter.

• Причини

It being now pretty late, we took our candles and went upstairs.

• Способу дії

One morning he stood in front of the tank, his nose almost pressed to the glass.

• Умови

Conciliation failing, force remains; but force failing, no further hope of conciliation is left.

Така конструкція не має точного відповідника в українській мові, тому перекладається відокремленою обставиною. Незалежно від виконуваної функції у реченні, виділяється комами.

Прислівниковий абсолютний дієприкметниковий зворот – це той самий Абсолютний дієприкметниковий зворот, який вводится в речення прийменником *with*. У більшості випадків виконує функцію обставини способу дії у реченні.

The daughter sat quite silent and still, with her eyes fixed on the ground.

Також в англійській мові є дві конструкції без дієприкметників у своєму складі: Іменниковий абсолютний зворот (The Nominative Absolute

Construction) та Прислівниковий абсолютний зворот (The Prepositional Absolute Construction). Одним елементом таких конструкцій є прикметник, прислівник чи прийменникова фраза.

Іменниковий абсолютний зворот використовується у функції обставини часу або способу дії. У першому випадку він перекладається підрядним реченням, а у другому – сурядним реченням або іменником.

Breakfast over, he went to his counting house.

Manston went homeward alone, his heart full of strange emotion.

Прислівниковий абсолютний зворот вживається у функції обставини способу дії. На українську мову ця конструкція перекладається сурядним реченням або дієприкметниковим зворотом.

Then he started out, bag and overcoat in hand, to get his cup of coffee.

Висновки до розділу 1

Як бачимо, за допомогою певних конструкцій за участю дієприкметника можна лаконічно висловлюватися англійською. Оскільки дієприкметник поєднує в собі якості дієслова, прикметника і прислівника, він є досить багатограним. Використовуючи його в англійській, ми маємо на увазі «роблячи щось» або «зробивши щось». Дієприкметники та дієприкметникові звороти можна зустріти майже у всіх напрямках літератури: науковій, технічній, художній і, навіть, публіцистичній.

За узагальненим визначенням можна сказати, що дієприкметник – це неособова форма дієслова, яка має характеристики дієслова, прикметника та прислівника. В англійській мові дієприкметники мають категорії часу, стану та виду. Існує два типи дієприкметників: Participle I та Participle II. Participle I можна охарактеризувати як Participle теперішнього часу, активного стану, недоконаної дії. У свою чергу, Participle II можна охарактеризувати як Participle минулого часу, пасивного стану, докраної дії.

Як і всі інші члени речення дієприкметники можуть виконувати різні функції. Наприклад, Participle I може виступати у ролі:

- Означення;
- Обставини часу, причини, способу дії та порівняння;
- Предикатива;
- Частини складеного додатка;
- Частини складеного дієслівного присудка.

У свою чергу, Participle II у реченні може бути:

- Означенням;
- Обставиною часу, умови, порівняння та допустовості;
- Предикативом;
- Частиною складеного додатку.

Дієприкметники можуть бути частиною більш складних конструкцій. Виділяють три дієприкметникових конструкції: Об'єктний дієприкметниковий зворот (The Objective Participial Construction), Суб'єктний

дієприкметниковий зворот (The Subjective Participial Construction) та Абсолютний дієприкметниковий зворот (The Absolute Participial Construction).

У всіх конструкціях дієприкметники мають предикативне відношення до іменника чи дієслова, але у різних відмінках. Так само як і у випадку простих дієприкметників, звороти можуть виконувати різні синтаксичні функції у реченні. Усі конструкції виділяються комами.

РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЄПРИКМЕТНИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Відмінність між англійськими та українськими дієприкметниками

Як і дієслова, українські дієприкметники мають категорію часу, виду і стану. Дієприкметник зберігає форму того дієслова від якого він утворений (виконувати – виконуючий), а керування властиве цьому дієслову (написати пером – написаний пером). Як і прикметники, дієприкметники мають категорію роду, відмінка і узгоджуються з іменниками, які пояснюють в роді, числі, відмінку. За ознакою стану дієприкметники поділяються на активні і пасивні. Кожна з цих груп має теперішній і минулий час (майбутнього часу дієприкметники не мають).

В англійській мові дієприкметник, як і прикметник, може бути означенням до іменника або іменною частиною складного присудка: *A broken agreement: The agreement was broken*. Як і прислівник, дієприкметник може бути обставиною, що характеризує дію, виражену присудком. *Reading the text he wrote out new words*. Як і дієслово, дієприкметник має такі властивості, як перехідність-неперехідність, категорія стану є здатність мати прислівник в якості обставини і виражати співвіднесеність в часі.

Активні дієприкметники в українській мові вказують на ознаку дійового предмета: *люблячий батько, зів'яле листя*. В теперішньому часі вони виражають таку ознаку дійового предмета, яка розвивається одночасно з дією дієслова-присудка : "У темніючому небі яскраво сяяла вечірня зірка" (А. Шиян).

Утворюються рідковживані в українській мові активні дієприкметники теперішнього часу від основи теперішнього часу перехідних і неперехідних дієслів додаванням суфікса -уч- (-юч-), -ач- (-яч-): *правлять - правлячий, спами - сплячий, ревуть - ревучий*. В англійській мові дієприкметник теперішнього часу активного стану (Present Participle Active) утворюються від основи інфінітиву перехідних і неперехідних дієслів додаванням

закінчення *-ing*: *to put - putting to refer - referring*. Ці дієприкметники визначають дію, одночасну з дією дієслова в особовій формі: *Compressing gas we turn it into liquid*.

Активні дієприкметники минулого часу виражають таку ознаку дійового предмета, розвиток якої закінчився раніше дії в присудка: "Перегоріле вугілля тліло, та вже не давало того світу." (П. Мирний). Утворюються активні дієприкметники минулого часу від основи інфінітиву префіксальних неперехідних дієслів доконаного виду за допомогою суфікса *-л-* і родових дієприкметникових закінчень: *одерев'янили - одерев'янілий, зблідніми - збліднілий*. Активні дієприкметники з суфіксом *-ш-* (*-вш-*) в українській мові не вживаються. Як правило, ці дієприкметники замінюються описовою формою: *той, що переміг; той, що допоміг*. В англійській мові дієприкметники минулого часу в активному стані утворюються від неперехідних дієслів додаванням закінчення *-ed* до інфінітиву правильних дієслів: *to remain - remained*; ця форма неправильних дієслів утворюється різними способами: *to sleep - slept; to go - gone; to fall - fallen*. Past Participle неперехідних дієслів, як правило, самотійно не вживається, а лише входить до складу складних форм дієслова (перфекта, пасиву): *I have come, he has walked, she had run*.

Пасивні дієприкметники виражають ознаку предмета, на який спрямована дія, закладена в самому дієприкметнику. Утворюються пасивні дієприкметники тільки від перехідних дієслів. Пасивні дієприкметники в сучасній українській мові мають тільки форму минулого часу. Утворюються від основи неозначеної форми: 1) за допомогою суфікса *-н-*: *писати - писаний, адресувати - адресований*; 2) за допомогою суфікса *-ен-* (*-ен-*): *варити - варений*; 3) за допомогою суфікса *-т-* ; *мити - митий, гріти - грітий*.

В англійській мові форму пасивного стану можуть мати як дієприкметники теперішнього, так і минулого часу перехідних дієслів. Дієприкметник теперішнього часу пасивного стану (Present Participle Passive)

утворюється за допомогою допоміжного дієслова *to be* в формі Present Participle *-being-* і смислового дієслова: *being asked*. Дієприкметник минулого часу пасивного стану (Past Participle Passive) утворюється так само, як і Past Participle Active неперехідних дієслів. Present Participle Passive вживається для вираження дії, що відбувається в даний момент у функції означення або обставини причини і часу. За відсутністю аналогічної форми дієприкметника в українській мові, при перекладі використовуються підрядні речення: означальні, часу, причини: The large building being built in our street is a new обставини причини і часу. За відсутністю аналогічної форми дієприкметника в українській мові, при перекладі використовуються підрядні речення: означальні, часу, причини: The large building being built in our street is a new school house. Великий будинок, що будується на нашій вулиці, це нова школа. Being left alone, I went on with my work. Коли я залишився один, я продовжував свою роботу. Past Participle Passive вживається для вираження дії, яка відбувається звичайно, або яка вже закінчилася: They sent us the list of goods imported by that firm. Вони надіслали нам список товарів, що імпортуються цією фірмою. On our excursion we saw a wall built many hundred years ago. Під час екскурсії ми оглянули стіну, збудовану багато сотень років тому.

Окрім згаданих дієприкметників в англійській мові існує ще один, так званий перфектний дієприкметник (Perfect Participle), який має форми активного і пасивного стану і визначає дію, що передувала дії дієслова в особовій формі. Perfect Participle Active утворюється за допомогою допоміжного дієслова *to have* у формі Present Participle *having-* і смислового дієслова у формі Past Participle: *having written* - *написавши*, *having asked* – *спитавши*.

Ця форма вживається у функції обставини причини і відповідає українському дієприслівнику доконаного виду на *-вши*: *Having fulfilled the terms of the contract we refused to admit the claims of the firm.* Виконавши умови угоди, ми відмовилися визнати претензію фірми.

Perfect Participle Passive утворюється за допомогою допоміжного дієслова *to be* у формі Past Participle: *having been written*. На українську мову перекладається підрядним реченням: ("Having lost all hope of finding his room Mr. Pickwick suddenly saw an open door"(Ch. Dickens). "Втративши будь-яку надію знайти свою кімнату, містер Пікнік раптом побачив відкриті двері."). Having been sent to the wrong address the letter didn't reach it. Оскільки лист був посланий за невірною адресою, він до нею не дійшов.

2.2.Аналіз вживаності дієприкметників та дієприкметникових конструкцій у книзі Ф. Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі»

Щоб дослідити, які дієприкметники та дієприкметникові звороти найбільше зустрічаються в художній літературі, книга Ф. Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі» була обрана для прикладу. Ця книга є класикою світової літератури. Спираючись на це дослідження, можна припустити частоту використання дієприкметників не тільки в літературних творах, але й у мові взагалі. Детально опрацювавши текст, методом повної вибірки було відібрано 500 дієприкметників та дієприкметникових конструкцій.

Надзвичайно передбачуваним результатом було те, що Participle I зустрічається у тексті твору найчастіше, а саме 266 разів, що становить 53,2% від загальної кількості. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що він виконує різні функції в реченнях. Якісно-кількісний аналіз дає можливість скласти наступну градацію використання Participle I у різних функціях:

- 1) Adverbial modifier of attendant circumstances – 134
- 2) Attribute – 94
- 3) Adverbial modifier of manner – 21
- 4) Part of complex object – 7
- 5) Predicative – 5
- 6) Part of compound verbal predicate – 2
- 7) Adverbial modifier of time – 2
- 8) Adverbial modifier of comparison – 1

Автор також використовує Participle II у своєму творі, щоправда набагато рідше – 206 разів, що становить 41,2%. Так само, як і Participle I, Participle II зустрічається у різних функціях у реченні:

1. 1) Attribute – 159
2. 2) Predicative – 38
3. 3) Adverbial modifier of attendant circumstances – 4
4. 4) Part of complex object – 3
5. 5) Part of compound verbal predicate – 1
6. 6) Adverbial modifier of attendant condition – 1

За цими даними можна зрозуміти, що для того, щоб виразити означення та обставину способу дії слід використовувати Participle I. В свою чергу Participle II частіше використовується як предикатив.

Звертаючи увагу на більш складні конструкції з дієприкметником у їх складі, можна помітити, що їх в книзі не багато. Об'єктний дієприкметниковий зворот зустрівся лише раз, а випадків вживання Суб'єктного дієприкметникового звороту взагалі не трапилось. Найбільш вживаними з усіх конструкцій є Прислівниковий абсолютний дієприкметниковий зворот та Прислівниковий абсолютний зворот, тому що у тексті присутні 9 прикладів кожного. Абсолютний дієприкметниковий зворот вживається 4 рази, тоді як іменниковий абсолютний зворот – 5.

Висновки до розділу 2

Другий розділ курсової роботи присвячений зіставній характеристиці дієприкметників в англійській та українській мовах, а також аналізу випадків вживання дієприкметників та дієприкметникових конструкцій у книзі Ф. Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі». Для дослідження було використано оригінал книги написаний англійською мовою та переклад Андрія Пехника українською мовою.

Результатами аналізу виявлено, що Participle I вживається набагато частіше ніж Participle II. Participle I у тексті виконує функції обставини способу дії, означення, частини складного додатку. Рідше, але ми можемо зустріти цей вид дієприкметника у функції предикатива, частини складеного дієслівного присудка, обставини часу та порівняння. Participle II у більшості випадків вживається у функції означення. Також ми можемо його зустріти як предикатив, обставину способу дії, частину складного додатку та частини складеного дієслівного присудка. Звертаючи увагу на дієприкметникові конструкції, можна помітити, що вони є рідкісним явищем у тексті твору.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження теми вживання дієприкметників в англійській та українській мовах було визначено, що дієприкметник – це неособова форма дієслова, яка має характеристики дієслова, прикметника та прислівника. В англійській мові дієприкметники мають категорії часу, стану та виду. Також вони можуть виконувати різноманітні функції в реченні (означення, різних типів обставини, предикатива, частини складеного додатка та частини складеного дієслівного присудка). Також дієприкметники можуть бути частиною більш складних структур, які є дієприкметниковими зворотами.

Незважаючи на те, що дієприкметники досить часто зустрічаються в текстах, вони викликають певні труднощі у перекладачів. В українській мові не існує повних відповідників для Participle I, Participle II, а також для конструкцій у яких вони вживаються. Саме тому для виконання коректного перекладу так важливо знати, які функції виконують дієприкметники у реченні та знати основні принципи їх передачі на мову перекладу. При передачі англійського дієприкметника слід враховувати наступні фактори:

Форму англійського дієприкметника;

Закономірність способів перекладу від синтаксичної функції, що виконує дієприкметник;

Вживання дієприкметника у конструкціях.

У більшості випадків, дієприкметники англійської мови перекладаються на українську підрядними реченнями, особливо, коли вони виконують функції обставини. Більшість дієприкметників у формі означення зберігають свою функцію і в реченні нашою рідною мовою та перекладаються прикметником. Participles у пасивному стані перекладається особовою формою дієслова- присудка у складі підрядного означального речення. Хоча іноді ця форма може перекладатися пасивним дієприкметником. Варто зазначити, що коли Participle I виконує роль вставної фрази, то у перекладі відповідником є неособове дієслово.

На основі викладеного матеріалу, стало зрозуміло, що у більшості випадків, дієприкметники англійської мови перекладаються на українську підрядними реченнями, особливо, коли вони виконують функції обставини. Більшість дієприкметників у формі означення зберігають свою функцію і в реченні нашою рідною мовою та перекладаються прикметником. Тим часом дієприкметникові звороти під час перекладу вимагають розподілу речення на головну та підрядну частини.

РЕЗЮМЕ

Метою роботи є дослідити, які синтаксичні функції виконують дієприкметники у реченні та який це має вплив на використання тих чи інших синтаксичних одиниць під час перекладу тексту.

Об'єктом дослідження є дієприкметники та дієприкметникові конструкції в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження є синтаксичні функції дієприкметників в англійській мові та способи їх перекладу на українську мову.

У курсовій роботі описуються основні види дієприкметників в англійській та українській мовах, випадки їх вживання, способи перекладу англійського дієприкметника українською мовою, визначаються труднощі перекладу та їх причини. Було з'ясовано, що під час перекладу слід звертати особливу увагу на форму англійського дієприкметника, закономірності способів перекладу від синтаксичної функції, що виконує прикметник та конструкції, в яких дієприкметник вживається. Найбільш поширеним способом передачі дієприкметника з англійської мови на українську є використання складнопідрядних та складносурядних речень.

Ключові слова: дієприкметник, синтаксичні функції, дієприкметникові конструкції

RESUME

The purpose of the work is to investigate what syntactic functions are performed by verbs in a sentence and what effect this has on the use of certain syntactic units during text translation.

The object of the study is verbs and verb constructions in English and Ukrainian languages.

The subject of the research is the syntactic functions of verbs in the English language and methods of their translation into the Ukrainian language.

The course work describes the main types of verbs in English and Ukrainian languages, cases of their use, ways of translating English verbs into Ukrainian, and identifies translation difficulties and their causes. It was found that during the translation, special attention should be paid to the form of the English participle, the regularities of the methods of translation from the syntactic function performed by the adjective and the constructions in which the participle is used. The most common way of transferring a predicate from English to Ukrainian is the use of complex and complex sentences.

Key words: participle, syntactic functions, participial constructions

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва М.А. Граматика англійської мови.
2. Верба Г. В. Граматика сучасної англійської мови / Г. В. Верба, Л. Г. Верба. – Київ : ТОВ «ВП Логос», 2004. – 341 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 276 с
4. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову / В. І. Карабан, Дж. Мейс. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 608 с.
5. Каушанська В. Л. Грамматика английского языка / В. Л. Каушанська, Р. Л. Ковнер, О. Н. Кожевнікова., 1973. 323 с. – (4).
6. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад / А. Я. Коваленко., 2004. – 284 с.
7. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу : [навч. посіб.] / Віктор Вікторович Коптілов. – К. : Юніверс, 2002. – 280 с.
8. Кутузов Л.Ф. Практична грамматика англійської мови.
9. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу дієприкметника [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://elibrary.donnuet.edu.ua/514/1/Ostapenko_chdu_207.pdf.
10. Основи перекладу: граматичні та лексичні аспекти : [навч. посіб.] / [за ред. В. К. Шпака]. – К. : Знання, 2005. – 310 с.
11. Особливості перекладу англійських абсолютних дієприкметникових конструкцій (на матеріалах українського перекладу англійської наукової прози)
12. Ф. Скотт Фіцджеральд. Великий Гетсбі пер. з англ. Андрія Пехника / Ф. Скотт Фіцджеральд., 2014. – 198 с. – (English Library).
13. Korunets I. V. Theoty and Practice of Translation / Korunets., 2003. – 448 с.
14. Raymond Murphy “English Grammar in use”. – Oxford University Press, 1992. – 256 с.